Laupäev

NÄDALA KUJU — Aivar Mäe

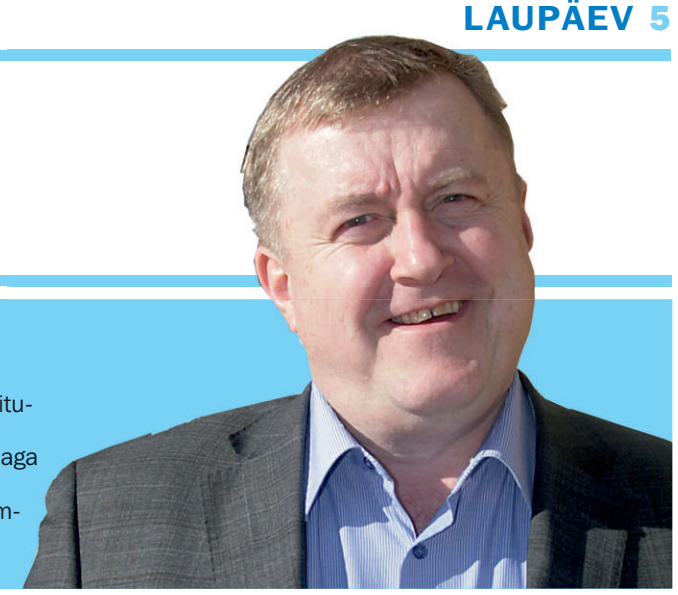

1980. aastatel üle kogu Nõukogude Liidu menu nautinud ansambli Vitamiin solist Aivar Mäe on 21. sajandil Ida-Virumaa kultuuriellu mitu tähendusrikast märki talletanud.

Ajal, mil ta juhtis Eesti Kontserti, ehitati tema eestvedamisel Jõhvi kontserdimaja. Nüüd, kus ta on rahvusooperi Estonia direktor, tõi ta sel nädalal ligemale 40aastase vaheaja järel Narva taas ooperi- ja balletietendused koos orkestriga.

Narva sel puhul uut kontserdimaja küll ei ehitatud, kuid kultuurikeskuse Geneva lavale ja orkestiaugule tehti selline noorenduskuur, mis võimaldab seal ka tulevikus ooperiteatreid võõrustada. Küllap osatakse Narvas seda avanenud võimalust ära kasutada ning orkestriaugus võtavad lähitulevikus koha sisse ka mõnede teiste ooperimajade orkestrid, aga mitte jälle seesama vana kola, mis kogus seal tolmu aastakümneid.

KAITSTUD TÖÖ: *Neile, kes ei saa konkureerida tervetega*

Tööle, oma tempos

"Varem oli tapvalt igav," tunnistavad Ain Habakuk ja Igor Ignatjev, noored mehed, kes annavad töövõimereformile inimese näo. Kaitstud töö keskuses Jõhvis harjutab praegu töö tegemist 12 intellektipuudega inimest. Osa neist peaksid tulevikus liikuma avatud tööturule.

SIRLE SOMMER-KALDA
sirle@pohjarannik.ee

Ain Habakuk meisterdab kolmapäeval ülima pühendumuse ja hoolega puidust pliiatsitopsi, ent kui ta peaks seda tegema masstootmises, jääks ta jänni.

Elu pärast "pauku"

Ain istub neljal argipäeval nädalas kell 7.05 Avinurmes bussi peale, et jõuda poolteist tundi hiljem maakonnakeskusesse ning jalutada mikrorajooni, kus asub Virumaa nõustamis- ja aktiviseerimiskeskus. Lõuna ajal kordub kõik vastupidises suunas.

"Sõitmine on vähekene väsitav, aga sellega harjub," kinnitab Ain.

Küsin, kas ta on kunagi elus tööl käinud. "Enne seda "pauku" olin töötanud klienditeenindajana ja ehitusel," kostab 35aastane mees.

Kogu elu muutnud "pauk" käis tosin aastat tagasi, kui pealinna õppima läinud noormees leiti Vabaduse väljaku lähedalt kõrge müüri kõrvalt. Ta ei tea tänini, mis juhtus. Haiglast tulles ei suutnud Ain rääkida ega käia. Uuesti käima õppis ta Astangu rehabilitatsioonikeskuses. Taastus ka kõnevõime, kuigi Ain väljendub siiani aeglaselt.

Aeglased on ka tema liigutused. "Minu käed ei liigu nagu tervel inimesel. Kui lubatakse teha oma tempos, siis saab kuidagimoodi hakkama," ütleb Ain.

Miks ta seda teeb?

"Aga ma ei taha ausate maksumaksjate kulul elada," kõlab ootamatu vastus. "Tahaks ise ka panustada ja mingi tulemuse välja anda."

Teiseks ajab noort meest liikvele igavus. Ain käib küll aega sisustamas Avinurme päevakeskuses, aga sellest jääb väheseks. "Varem oli vahel nii igav, et jalutasin mööda vana raudtee teed Mustveesse, uitasin poodides, ja siis jälle tagasi," jutustab Ain.

Kaitstud töö keskuses naudib ta kõige enam puutöö tegemist. Näiteks pannilabidad ja võinoad kuluvad ära endagi majapidamises. "Elan valla antud sotsiaalkorteris koos kassiga. Teen ise süüa ja koristan," tutvustab ta oma elukorraldust. Ainult rahaga majandamises on abiks valla sotsiaaltöötaja, kes on Aini eestkostja.

Tänulik utsitamise eest

Noor mees loodab, et saab kunagi töötada päris ettevõttes. Et ta leiab sellise tööandja, kes hindab tema töötahet, aga arvestab ka tema eripäradega.

Seni on ta rahul turvalises kaitstud töö keskkonnas, kus samm-sammult liigutakse töömaailma poole.

Kuidas ta kaitstud töö keskusesse üldse jõudis?

"Kui läksin pikendama oma pensionitunnistust, siis küsiti, kas ma olen töötuna kirjas. Ütlesin, et ma olen invaliid, mind ei taheta ju kusagile."

Ometi järgis ta sotsiaalkindlustusameti soovitust ja võttis end töötukassas arvele. "Mõni päev hiljem helistati ja öeldi, et minge Jõhvi keskusesse. Nii ma siin olen. Pooleli jätta pole mõtteski."

Aini sõnul kaasnes reformiga algul palju teadmatust, aga vähemalt tema puhul on see elule uue sisu andnud.

Ka ratastoolis Igor Ignatjev ei mõista, miks töövõimereformi nii kõvasti sarjatakse. "Just tavainimeste poolt, kelle silmis pole puuetega inimesed – kui otse öelda – midagi väärt. Mulle on see hea võimalus. Enne ma isegi ei mõelnud, et minugused võiksid tööle minna. Varem möödusid minu päevad puuetega inimeste päevakeskuses, kui tervis lubas, ja kui ei lubanud, siis istusin kodus. Igavust oli nii et tapab!"

Kolmapäeval punub Igor korvi. On näha, et kannatlikkus kulub marjaks. Nii töö harjutajatel kui juhendajatel.

"Kogu aeg peab uuesti seletama ja näitama, ühest korrast ei piisa," ütleb juhendaja Mari Jundas, aga ei tee sellest numbrit. Tema arvates on põhiline, et ka erivajadustega inimestel on mõtestatud tegevus.

Jundase asi on välja nuputada, mida meisterdada sellist, mis oleks tegijatele jõukohane ja samas leiaks ka ostja.

Valmistutakse jõuludeks

Esimene tellimus tuleb Jõhvi vallavalitsuselt, kellele valmistatakse 50-70 jõulukaarti. Näidised on juba saadetud. Enne jõule on veel tööplaanis salvrätihoidjad ja kokaraamatud – käsitöö, mis sobib kinkimiseks. Näiteks vineerist ja eri tehnikas kaunistatud salvrätihoidjate müügihinnaks on mõeldud 8 eurot.

Ain Habakuk on pühendunud pliiatsitopsi valmistamisele. Juhendajaks Ats Kalda. 2x MATTI KÄMÄRÄ

Toote omahind tuleb ajakulu arvestades kallim kui müügihind, aga sellega on arvestatud. "Oodata, et inimesed, kellel puudub täielikult töökogemus, hakkaksid kohe piisavalt tootma ja ise teenima, pole realistlik," tõdeb Virumaa nõustamis- ja aktiviseerimiskeskuse juht Kaia Kaldvee, kes võitis Ida-Virumaal esimesena töötukassa kaitstud töö hanke.

"Ühel hetkel peaksid nad jõudma sinnamaani, et käivad tööl ja teevad toodangut, teenides endale ise palga, aga praegu on alles esimene etapp," lisab ta.

Lühiajalisel kaitstud tööl võib inimene olla kaks aastat. Teenusel osalejad saavad töötukassalt sõidutoetust, lisaks stipendiumi 3,84 eurot päevas. Säilib ka töövõimetuspension ja töötuhüvitis, kui see on inimesele määratud.

Esimesed kuud käiakse tööl neli päeva nädalas ja tööpäev algab ühest tunnist, kust liigutakse edasi pooletunniste sammudega. Stardipositsioon on Kaldvee sõnul kõigil erisugune: kes vajab rohkem juhendamist, kes vähem; kes teeb kiiremini, kes aeglasemalt. Mõne aja pärast peaksid kaitstud töö kliendid olema võimelised töötama 20 tundi nädalas ja tegema seda avatud tööturul, aga tugiisiku toel.

Kaitstud töö tulemus. Ilus, kas pole?

Kaldvee näeb kaitstud töö keskuse tulevikku sellisena, et piirkonnas tegutsevad asutused ja ettevõtted tellivad nende klientidelt monotoonset tööd, mida ei pea ise mõttekaks teha. Näiteks pakendamist.

Et Kaldvee on ühtlasi Ida-Virumaa puuetega inimeste koja tegevjuht ja toidupanga Jõhvi koordinaator, suudab ta juba praegu pakkuda tööharjutajatele mitmekesisemat tegevust kui käsitöö. Näiteks üks klient käib hommikuti kaasas poeringil ja aitab komplekteerida toidupanga pakke. 2. novembril saabub Euroopa Liidu toiduabi ja siis kulub ära veel rohkem abikäsi.

Novembrist alustab Jõhvis ka teine grupp ja töö hakkab käima vahetustes.

Töötukassa tellib lühiajalist, kahe aasta pikkust kaitstud töö teenust. Neile, kes ei suuda ka edaspidi konkureerida tervete inimestega, on mõeldud pikaajaline kaitstud tingimustes töötamine.

"Arvestame sellega, et kõik ei ole avatud tööturuks kunagi valmis ja osa võivadki jääda kaitstud töö keskustesse," ütleb töötukassa Ida-Virumaa osakonna juhataja Anneki Teelahk. "Eesmärk on see, et inimesed oleksid aktiivsed, tunneksid end vajalikuna ning see, mida nad teevad, oleks jõukohane ja pakuks neile rahuldust."

Novembris moodustatakse kaitstud töö grupid ka Narvas ja Sillamäel.

"Seoses töövõimereformiga tulid uued teenused küll 1. jaanuarist, aga nende hankimine võtab aega. Pidime leidma partnerid, kes neid pakuvad," selgitab Teelahk.

1. juulist alustas töötukassa töövõime hindamist ja paralleelselt sellega pakutakse vajaduse korral tööalast rehabilitatsiooni, mis aitaks ületada tervisest tulenevaid takistusi.

Töövõimekaoga inimeste hulgas on ka selliseid, kes on valmis minema kohe tööpraktikale või tööle. Kui kliendid vajavad töökohal rohkem tuge, tasub töötukassa tugiisikuga töötamise kulud. Samuti tullakse appi töötamiseks vajaliku abivahendi hankimisel ja töökoha kohandamisel.

* Praegu on Ida-Virumaal registreeritud töötuid 6631, nendest vähenenud töövõimega on 1365.
* 11. oktoobri seisuga on maakonnas laekunud 366 töövõime hindamise taotlust.
* Seoses töö või tööga võrdsustatud tegevustega on sel aastal lõpetatud Ida-Virumaal töötuna arvel olek 1246 vähenenud töövõimega inimesel.

Allikas: töötukassa

NÕRGAD KOHAD

Kolmapäeval sotsiaalministeeriumi korraldatud töövõimereformi infopäeval Jõhvis arutleti muu hulgas kohalike omavalitsuste rolli üle.

"Töövõimereformi nõrk lüli on see, et kohalikud omavalitsused pole valmis tugiteenuseid osutama. Nende võimekus ja teenuste spekter on väga erisugused," hindab Jõhvi vallavalitsuse sotsiaalteenistuse juht Sirli Tammiste.

Et omavalitsused arendaksid välja tugiteenuseid, mis toetaksid elanike tööturul osalemist, pakub riik võimalust taotleda Euroopa sotsiaalfondi raha.

Näiteks on oktoobri lõpuni avatud hoolekandeteenuste arendamise taotlusvoor. Tammiste sõnul läheb Jõhvi taotlema raha koos Kiviõliga, et arendada tugiisiku ja isikliku abistaja teenust. Teenused oleksid mõeldud nii erivajadustega inimestele kui neile, kes hooldavad kodus pereliiget, kuid sooviksid minna tööle.

Järgmisel aastal on oodata sotsiaaltranspordi arendamise taotlusvooru, kuhu Jõhvi kaalub samuti taotluse esitamist. "Praegu on sotsiaaltransport rohkem ette nähtud arsti juurde sõitmiseks, aga kui töövõimereform käivitub täiel jõul ja me peaks aitama inimesi tööl käimisel, siis see maht tuleb väga suur ning sellega jääme hätta," selgitas Tammiste.

Jõhvi 11 930 elaniku seas on töövõimetuspensionäre 1494.